

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko.

Letnik VI.

1896.

Sešitek 5.

Iz domače zgodovine.

V.

Oglejski in gradeški škofje v začetku srednjega veka.¹⁾

Spisal dr. Fr. Kos.

Ko je bil pred 15. oktobrom leta 499.²⁾ Marcellin (»Marcellinus«) izbran za oglejskega škofa, izrazil je takratni rimski papež Simah svoje veselje zastran te volitve v pismu,

¹⁾ Papeška pisma in drugi istočasni zanesljivi viri ne poznajo v šestem in sedmem stoletju niti oglejskih, niti gradeških patrijarhov, temuč le škofo; samo razkolniki so jih smatrali za nadškofe. Prvi, nam znani gradeški patrijarh, katerega je tudi rimski papež tako nazival, je bil Donat, ki je vladal okoli leta 720. V Ogleju, ali bolje rečeno v Korminu je takrat pastiroval Seren, ki pa ni bil patrijarh, temuč samo škof. Njegov naslednik Kalist, ki je leta 732. ali pa 733. nastopil vlado, je bil pa že patrijarh. — Sploh je pa po raznih knjigah mnogo napak in pomanjkljivosti v zgodovini oglejskih in gradeških škofov. To prihaja večinoma od tod, ker so pisatelji premalo natanko ločili zanesljive vire od izmišljenih ter se tu in tam bolj ozirali na izjave raznih kronistov, ki so pisali 200, 400 ali pa še več let po dotičnih dogodkih, kakor pa na istočasna, popolnoma verjetna pisma rimskih papežev.

²⁾ Dandulus trdi v svoji kroniki (lib. V, c. 7, natisnil Muratori, *Rer. Ital. Script.*, XII [1728] str. 82), da je bil Marcellin postavljen za oglejskega škofa leta 500, kar pa z ozirom na papeževo pismo patriciju Liberiju ne more biti resnično. Isto letnico ima tudi »Status personalis et localis archidioeceseos Goritiensis«, kar bi se lahko v prihodnje popravilo. Razun te letnice bi se moglo v rečni knjigi na dotičnem mestu še kaj drugega zboljšati in popolniti.

katero je poslal dne 15. oktobra rečenega leta patriciju Liberiju, ki je mnogo pripomogel s svojo besedo, da so ravno imenovanemu možu izročili oglejsko stolico.³⁾ Novi pastir, o katerem trdijo nekatere kronike, da je vladal le 15 let,⁴⁾ bil je po rodu Rimljan. Ker so takrat po njegovi škofiji vladali arijanski Vzhodni Gotje, moral je Marcelin paziti, da bi se mu ne izneverilo njegovo ljudstvo ter ne prestopilo k arijanski veri. Vsled Atilovega napada sta bila oglejska cerkev in mesto močno poškodovana. Marcelin je popravil oboje, kolikor mu je bilo mogoče, in ker je bilo mesto le slabo obljudeno, pomnožil je tudi število prebivalcev. Svoj sedež je imel v Ogleju, včasih je pa tudi prišel na bližnji otok Gradež.⁵⁾

Leta 501. je bila v Rimu sinoda, katere se je udeležil tudi oglejski škof Marcelin. Neka stranka je pa sinodo razgnala s tako silo, da je mnogo škofov izbežalo iz Rima. Nato je pisal dne 8. avgusta rečenega leta gotovski kralj Teodorik tistim škofom, ki niso zapustili Rima — med njimi je bil tudi škof Marcelin — da naj se znova zbero dne 1. septembra, ker se mu ne zdi primerno, da bi se sinoda prestavila v Ravenno.⁶⁾

³⁾ Mansi, Concil. coll., VIII, str. 209. — Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, I, str. 97, št. 752; ed. 1851, št. 468. — Dotično pismo je bilo spisano »XVIII. Kalendarum Novembrium die, indictione octava«.

⁴⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, Cronache Veneziane, I, str. 38). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 12 in 38). — Danduli Chronicon, V, c. 7, pars 9 (Muratori, op. cit. str. 84). — Chronicon patr. Aquil. primum, (Rubeis, Mon. eccl. Aquil., App. str. 7). — Chronicon patr. Aquil. alterum, (Rubeis, op. cit., str. 8). — Ako je res, da je Marcelinov naslednik Štefan še le leta 521. postal oglejski škof, vladal je Marcelin do takrat, tedaj 22 let, ali pa si moramo misliti, da je bila po Marcelinovi smrti škofovska stolica v Ogleju več let izpraznjena.

⁵⁾ Danduli Chronicon, V, c. 7, (Muratori, op. cit., str. 82). — Chron. patr. Aquil. primum, (Rubeis, op. cit., str. 7). — Chron. patr. Aquil. alterum, (Rubeis, op. cit., str. 8).

⁶⁾ Mansi, Conc. coll., VIII, str. 253. — Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 161 z letnico 503. — Monum. Germ., Auct. antiqu. tom. XII, str. 419.

Za časa oglejskega škofa Marcelina sta nam znana dva škofa, ki sta vladala v Pulju. Prvi je Venerij (>Venerus, Veneriosus<), o katerem vemo, da se je udeležil dveh rimskih sinod. Jedna se je zbrala dne 23. oktobra leta 501., da bi vsled ukaza kralja Teodorika sklepala o zadevah med papežem Simahom in njegovimi (papeževimi) nasprotniki;⁷⁾ druga se je pa sešla dne 6. novembra leta 502., na kateri so zbrani škofje zavrgli neke postave, ki so nasprotovale svobodni izvolitvi papežev.⁸⁾ Drugi puljski škof iz tiste dobe je bil Antonij (>Antonius<), najbrže naslednik Venerijev. O njem nam je znano, da mu je med letom 507. in 511. pisal gotovski kralj Teodorik zaradi pritožbe nekega Štefana, kateremu so bajé škofovi ljudje napravili škodo, ker so napadli njegovo hišo.⁹⁾

Za Marcelinom je bil postavljen za oglejskega škofa Štefan (>Stephanus<), ki je vladal 12 let, 3 mesece in 15 dni.¹⁰⁾ Ako je res postal škof leta 521., kakor trdi Dandulus,¹¹⁾ vodil bi bil oglejsko cerkev od 521—533. Njegovi predniki so bili doma v Miľanu. Prebival je včasih v Ogleju, včasih na Gradežu. Zaradi svoje katoliške vere je moral mnogo prestati, ker kralj Teodorik je bil posebno proti koncu svojega vladanja († 526) dosti bolj arijancem naklonjen, kakor katoličanom. Štefan je s svojim trudom dosegel, da je ostala njegova cerkev zvesta katoliški veri.¹²⁾

⁷⁾ Mansi, Concil. coll., VIII, str. 247.

⁸⁾ Mansi, Concil. coll., VIII, str. 265.

⁹⁾ Cassiodori Var., IV, 44. (Mon. Germ. Auct. antiqu. tom. XII, str. 134). — Glej »Izvestja muz. društva«, V, str. 179.

¹⁰⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 38). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 12 in 38). — Danduli Chronicon V, c. 8, pars 14 (Muratori, op. cit., str. 85). — Obč kroniki oglejskih patrijarhov navajate le 12 let, ne omenjate pa mesecev in dni.

¹¹⁾ Chronicon V, c. 8. (Muratori, op. cit., str. 84): »Stephanus episcopus Aquilegiae creatus est anno D. N. J. C. DXXXI«.

¹²⁾ Danduli Chronicon V, c. 8 (Muratori, op. cit., str. 84 in 85). — Chron. patr. Aquil. primum (Rubeis, op. cit., str. 7). — Chron. patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit., str. 9).

Leta 534. je v Ogleju sledil za Štefanom škof Lavrencij (»Laurentius«), imenovan tudi Maver (»Maurus«), ki je vladal četrta leta in pet mesecev. Rojen je bil v isterskem mestu Pulju.¹³⁾ Umrl je najbrže leta 538., ako ne 539. V tistem času je bila vojska med Vzhodnimi Goti in Byzantinci. Leta 537/538. za časa prve indikcije je bila Istra še pod gotovsko vlado,¹⁴⁾ leta 539. pa je byzantinski poveljnik Vitalij prišel iz Dalmacije do reke Pada.¹⁵⁾ Najbrže je med potjo zasedel Istro in Beneško.

Lavrencijev naslednik se je zval Macedonij (»Macedonius«), ki je bil po rodu Macedonec, tedaj podložnik grškega cesarja. Kaže se, da so takrat, ko je bil Macedonij postavljen za škofa, Byzantinci že imeli prvo besedo v Ogleju ter tudi vplivali na izvolitev ondotnega cerkvenega pastirja. Macedonij je vladal 16 let, 5 mesecev in nekoliko dnij, tedaj najbrže od 539—556. Bil je pobožen mož ter je posvetil na Građežu cerkev sv. Ivana evangelista.¹⁶⁾

Ko je dne 21. februvarja leta 547. podelil ravenski škof Maksimilijan samostanu sv. Andreja apostola in cerkvi sv. Marije v Pulju nekoliko posestev, navzoč je bil tudi škof

¹³⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 38). — Danduli Chronicon, V, c. 9 (Muratori, op. cit., str. 86 in 87). — Obe kroniki oglejskih patrijarhov omenjata za škofom Štefanom takoj Macedonija, pač pa navaja »Catalogus patriarcharum Aquilejensium« (Rubeis, op. cit. str. 6) za Štefanom Maksencija in potem še le Macedonija. Mislim, da Lavrencij in Maksencij sta jedna in ista oseba. Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 12 in 38) ga zove jedenkrat »Maurentius«, drugikrat pa »Maurecius«.

¹⁴⁾ Cassiodor. Var., XII, 22 (Mon. Germ. Auctor. antiqu. tom. XII, str. 378): »... de praesenti prima indictione«, to je med 1. sept. 537 in 1. sept. 538. so še gotovski uradniki dobivali iz Istre vino, olje in pšenico.

¹⁵⁾ Prokop., De bello Goth., II, 28.

¹⁶⁾ Danduli Chron., V, c. 10 (Muratori, op. cit. str. 87): »Macedonius episcopus Aquilegiensis subrogatus est anno domini DXXXIX...« — Glej tudi isti vir V, c. 10, pars 20, str. 91. — Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 38). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 12 in 38). — Chron. patr. Aquil. primum (Rubeis, op. cit., str. 7). — Chron. patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit. str. 9.)

Macedonij. Razun njega sta bila pri tej daritvi pričujoča tržaški škof Frugifer (>Frugiferus<) in pa puljski škof Isacij (>Isaacius<). Dvomljivo pa je, da je bil v dotični zgodovinski notici omenjeni German res škof iz isterskega Novoga Grada (Cittanuova), Teodor pa iz Pičena.¹⁷⁾ Imenovani Maksimijan se je, kakor vidimo, zanimal za puljske cerkve in samostane, kajti bil je prej dijakon v tem mestu. Dne 14. oktobra 546. pa ga je papež Vigilij v mestu Patrasu na Grškem posvetil v ravenskega škofa.¹⁸⁾

Ko je oglejski škof Macedonij umrl, prišel je leta 557.¹⁹⁾ na njegovo mesto Pavlin ali Pavel (>Paulinus, Paulus<), ki je vladal 12 let,²⁰⁾ namreč od 557—569. Rojen je bil v Rimu. Dandulus in pa še trije drugi kronisti²¹⁾ trdijo, da je bil Pavlin pred svojo izvolitvijo kardinal rimske cerkve, a verovati moramo papežu Pelagiju I., ki pravi v svojem pismu do patricija Ivana, da je bil prej menih.²²⁾ Iz besed rečenega

¹⁷⁾ Schönleben, *Carnioli antiqua et nova, pars III*, str. 304. — Rubeis, *Mon. eccl. Aquil.*, str. 192. — Kandler, *Codice dipl. Istr. ad ann. 547*. — Dotična zgodovinska notica je jako pomanjkljiva in tedaj tudi ne popolnoma zanesljiva. Schönleben in Rubeis pišeta, da so podpisali darovalno listino >Trugiferus (!) episcopus Tergestinus, Germanus Bononiensis, Isaacius Polensis, Theodorus Brixinensis<. Kandler popravlja besedi >Bononiensis< in >Brixinensis< v >Aemonensis< in >Petinensis<, česar pa ne odobravam.

¹⁸⁾ Rubeis, *Mon. eccl. Aquil.*, str. 193.

¹⁹⁾ Danduli *Chron.*, V, c. 11, (Muratori, *op. cit.* str. 91): >Paulus episcopus Aquilegiae factus est anno domini nostri DLVII<.

²⁰⁾ Paul. *Diac.*, *De gest. Langob.*, II, c. 25. — *Chronicon Gradense* (Monticolo, *op. cit.*, str. 41). — *Johannis Diaconi Chron. Venetum* (Monticolo, str. 68). — *Chronicon Venetum vulgo Altinate* (*Mon. Germ. Script.* XIV, str. 13). — Danduli *Chron.*, V, c. 11, pars 20 (Muratori, *op. cit.*, str. 95). — *Chron. patr. Aquil. primum* (Rubeis, *op. cit.*, str. 7). — *Chron. patr. Aquil. alterum* (Rubeis, *op. cit.*, str. 9).

²¹⁾ Danduli *Chron.*, V, c. 11 (Muratori, *op. cit.*, str. 91). — *Chronicon Gradense* (Monticolo, *op. cit.*, str. 40). — *Cronica breviss. orig. patr. Gradensis* (Monticolo, *op. cit.* str. 56). *Chronicon Venetum vulgo Altinate* (*Mon. Germ. Script.*, XIV, str. 12).

²²⁾ *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde*, V (1880), str. 541: >Quid autem iam de eorum principe loquar,

papeža v ravnokar omenjenem pismu bi smeli sklepati, da se je Pavlin imenoval patrijarha,²³⁾ papež sam mu ni priznal tega naslova. V svojih pismih ga je Pelagij I. nazival le škofa (»episcopus«,²⁴⁾ tudi lažiškofa (»pseudoepiscopus«²⁵⁾ in ugrabitelja oglejske cerkve (»ecclesiae Aquilejensis invasor«, ki ni vreden škofovske časti (»nec honorem episcopi poterit retinere, nec meritum«).²⁶⁾

Popolnoma izmišljeno je to, kar nam pripovedujejo »Chronicon Venetum vulgo Altinate« (op. cit., str. 12 in 38) »Chronicon Gradense«²⁷⁾ in pa »Cronica brevissima originis patriarchatus Gradensis«²⁸⁾ o malamoškem doždu Beatu, papežu Benediktu in izvolitvi »kardinala« Pavla v »patrijarha«. Nikakor ne more biti res, da bi bil rimski papež Benedikt vsled prošnje malamoškega dožda Beata v zboru dvaintrideseterih škofov določil s posebno listino, da naj se zove gradeško mesto Novi Oglej ter postane metropola vsemu Beneškemu in Istri. Neverjetno je, da bi bil rečeni papež Pavla, ko so ga izvolili tribuni in plemenitaši, ki so bajé prišli z doždom Beatom v Rim, posvetil v patrijarha, podelil mu palij ter ga odposlal v Novi Oglej.²⁹⁾

qui et monachum, si tamen aliquando fuit, invadendi episcopatum ambitu perdidit, et episcopatum nec contra morem factus nec scismaticus potuit obtinere«.

²³⁾ Neues Archiv, op. cit.: »Peto utrum aliquando in ipsis generalibus, quas veneramus sinodis vel interfuerit quispiam Venetiarum, ut ipsi putant, atque Histrye patriarcha, vel legatos aliquando direxerit?«

²⁴⁾ Glej pismo papeža Pelagija I. do patricija Valerijana (odl. 2.), katero so ponatisnili med drugimi tisti pisatelji, ki so navedeni spodej v opazki št. 40. — Glej tudi pismo istega papeža do patricija Ivana, katero je natisnjeno pri pisateljih, ki so naštetih v opazki št. 32.

²⁵⁾ Glej pismo papeža Pelagija I. do patricija Valerijana (odl. 1.), natisnjeno v Neues Archiv, op. cit., str. 554: »... in Aquileja ad Paulinum pseudoepiscopum«.

²⁶⁾ Glej pismo papeža Pelagija I. do patricija Ivana. Nekateri pisatelji, ki so pismo ponatisnili, naštetih so v opazki št. 36.

²⁷⁾ Monticolo, op. cit., str. 37—40.

²⁸⁾ Monticolo, op. cit., str. 55 in 56.

²⁹⁾ Mnogo razlogov govori za to, da je tu omenjena naredba papeža Benedikta I. izmišljena. »Patrijarh« Pavel ali Pavlin je bil razkolnik

Nepristna je listina, s katero je bajé papež Pelagij II. meseca marca leta 585. vsled posredovanja in prošnje cesarja Tiberija Konstantina potrdil oglejskemu »patrijarhu« Pavlu samostan sv. Marije »ad Organum«. ³⁰⁾

Ko je postal Pavlin oglejski škof, razširilo se je po Istri, Beneškem in Liguriji versko razkolništvo zarad treh poglavij. Peti občni cerkveni zbor v Carigradu je leta 553. obsodil »tri poglavja«. Tako so namreč zvali spise Teodora iz Mop-suestije, Teodoreta iz Cyra in Ibe iz Edesse. Rečene spise so posebno zagovarjali isterski, beneški in ligurski škofje. Vnel se je med kristijani zarad njih prepir, kateri je postal posebno osodepoln za oglejsko škofijo. Needinost zarad treh poglavij je bila vzrok, da se je oglejska cerkev razdelila v dve, v oglejsko in gradeško. Oglejski škofje so se dolgo časa potegovali za tri poglavja in zato so jih papeži vrstili med razkolnike, gradeški škofje pa so bili nasprotniki rečenim poglavjem. Verskim zadevam so se kmalu pridružile tudi politične. Razkolniške oglejske škofo so dalj časa podpirali arijanski Langobardi, katoliške cerkvene pastirje v Gradežu pa katoliški vladarji v Carigradu.

Ker je tudi škof Pavlin postal razkolnik, pisal je takratni papež zarad njegove krive vere več pisem raznim osebam. Navedem naj v glavnih potezah vsebino dotičnih pisem.

Pismo, katero je pisal papež Pelagij I. leta 558. med 1. sept. in 31. decembrom patriciju Ivanu, ³¹⁾ ohranilo se nam je v treh odlomkih. — V prvem čitamo, da papež poprašuje

ter je umrl že leta 569., papež Benedikt pa je bil posvečen dne 3. junija leta 574. (Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, str. 137). V Malamoccu in tudi v sosednih Benetkah niso leta 557., ko je postal Pavel oglejski škof, vladali doždi, temuč byzantinski eksarhi, ki so imeli svoj sedež v Ravenni. O zgorej omenjeni papeževi naredbi se ni ohranila nobena listina in tudi vsi starejši zgodovinski viri molče o njej.

³⁰⁾ Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, str. 138, št. 1053. — Na prvi hip se lahko spozna, da ne more biti dotična listina prava. Omenim naj le to, da je oglejski škof Pavlin umrl leta 569., devet let pozneje pa je Pelagij II. postal še le papež.

³¹⁾ Zastran datiranja glej Neues Archiv, op. cit., str. 565.

patricija Ivana, če je bil kdaj kak beneški ali isterski patrijarh navzoč pri kateri občni sinodi, ali pa, če je kdaj poslal tje svoje legate. Ako ne morejo kaj takega potrditi še celo z izmišljenimi dokazi, mora se reči, da njih cerkev ni vesoljna in tudi ne del vesoljne, ako ni združena z apostolsko stolico. Tisti ni škof, ki v svoji lahkovernosti poslušala laži. Ako kdo sumniči, da je on (papež) zlorabil sklepe kake sinode, treba je to prej marljivo preiskati. — V drugem odlomku je navedeno, da je njih prvi škof (namreč Pavlin) nehal biti menih, da bi postal škof. Ker se je protipostavno polastil te oblasti in ker je razkolnik, nima nikakoršne pravice do škofovskega dostojanstva. — V tretjem odlomku je omenjeno, da tisti škof, ki se je ločil od cerkve in apostolske stolice, ni posvečen, temuč razsvečen. Tak škof tudi ne more posvetiti drugega. V resnici je torej (oglejski škof) razsvečen, ne pa posvečen (*non consecratus, sed execratus*). Posvečevanje se ni vršilo po običaju ondotnih krajev. Stara navada je že, da se milanski in oglejski škofje posvečujejo med seboj, ker bi bilo papežem težavno to izvrševati zaradi oddaljenosti krajev in težavnih potov. Posvečevanje se godi v tistem mestu, za katero je treba postaviti novega škofa. Tje mora priti posvečevalec, da se ložje prepriča, kako je bil posvečenec izvoljen, ter da ob enem pokaže, da ni posvečenec odvisen od posvečevalca.³²⁾

V drugem pismu, katero je papež Pelagij I. poslal patriciju Ivanu leta 559. med 1. januarjem in 13. aprilom, to je pred veliko nočjo,³³⁾ naznanja mu, da je prebral njegovo pismo ter potem obžaloval, da so mu hudobni ljudje naredili krivico.³⁴⁾ Ker pa ve, da se njegova (Ivanova) duša ne uda

³²⁾ Prva dva odlomka sta natisnjena v Neues Archiv (op. cit., str. 541), tretji pa se med drugimi nahaja pri Rubeisu, Mon. eccl. Aquil., str. 206; Mansi-ju, Concil. coll., IX, str. 730; Gratiani decr. causa XXIV, qu. 1, c. 33. (ed. Pithoeus, Corp. iur. can., I, str. 335).

³³⁾ Zastran datiranja glej Neues Archiv, op. cit., str. 565.

³⁴⁾ Razkolniki so namreč patricija Ivana izobčili iz cerkve. To je razvidno iz pisma rečenega papeža do Ivanovega brata, patricija Valerijana. (Gl. Neues Archiv, op. cit., str. 550, št. 39). — Dandulus poroča

razkolništvu, hvaležen je še celo Bogu, ki skrbi, da imajo hudobna dela dobre nasledke. Ne godi se brez božje previdnosti, ako malovredni ljudje, ki so se ločili od katoliške cerkve, varujejo njegovo (Ivanovo) dušo na ta način, da mu zabranijo, da se ne more od njih okužiti. Tako se je zgodilo po božji milosti, da ni (Ivan) izgubljen za katoliško cerkev. Vsled hudobije razkolnikov se mu je sicer zgodila dobrota, vendar naj kaznuje ošabnost zlobnih ljudij. Varuje naj v takih okoliščinah svoje dostojanstvo ter naj strahuje hudobneže, da se ne bodo upali v drugo kaj jednekega storiti. — Kaki ljudje so ti, ki so zapustili cerkev, kažejo grehi (poreškega škofa) Evfrazija. Kot ubijalec se ni oziral ne na človeško prijateljstvo, ne na bratovsko ljubezen in ne na duhovniško čast. Njegovo krvosramnost in njegovo prešestvo pa še prav kaznovati ni mogoče.³⁶⁾ Taki so tedaj tisti ljudje, ki so mu v svoji kroniki (V, c. 11, Muratori, op. cit., str. 91) to zadevo nekoliko drugače. On ne imenuje patricija Ivana, temuč govori o patriciju Narsetu ter pravi, da mu niso pustili razkolniški škofje stopiti v cerkev ter so mu očitali, da je občeval s papežem Pelagijem.

³⁶⁾ »Quales autem sint, qui ecclesiam fugiunt, Eufrasii vos scelera, quae amplius occulta Deus esse noluit, evidenter informant: qui in homicidio quidem nec hominis necessitudine, nec fratris caritate, nec sacerdotii reverentiam cogitavit. Incestuoso autem adulterio etiam ipsius vindictae abstulit modum; quia si adulterium punias, non remanet in quo vindicetur incestus: si incestuoso ingeras poenas, inultum crimen adulterii remanebit«. Znaná sta nam pa še dva druga vira, ki opisujeta tega škofa popolnoma drugače, kakor papeževo pismo.

Prvi vir je listina, bajé izdana dne 24. marca 543., s katero je neki podelil Evfrazij, škof poreške cerkve ter varuh mladoletnih, vdov in sirot, cerkvi sv. Marije device in sv. mučenika Mavra v Poreču razne dohodke. (Listino je ponatisnil Kandler, Codice dipl. Istr. ad. ann. 543). Ker je ta listina izmišljena ter najbrže skovana še le v začetku 13. stoletja, ne moremo se na njo ozirati in zato tudi ne bom tu govoril o njeni vsebini. — Drug vir je latinski napis, kateri se nahaja v poreški stolni cerkvi. (Glej Kandler, Codice dipl. Istr. ad. ann. 542). Napis pravi, da je bil prej ondi, kjer je sedaj cerkev, porušen poganski tempel. Evfrazij pa, ki je bil previden in za sveto vero ves goreč duhovnik. (». . . . providus et fidei fervens ardore sacerdos Eufrasius . . .«), je postavil na teh razvalinah veličastno cerkev. Ni mi mogoče, da bi videj ta napis in presojal njegovo starost, vendar se mi zdi, da ga ni dal na-

hoteli storiti krivico, a ga po božji previdnosti ohranili cerkvi nepokvarjenega. — Papež piše Ivanu, da naj prežene take ljudi iz one pokrajine (iz Istre). Porabi naj priložnost, katero mu je dal Bog, da zatré nezveste. To se tem lažje zgodi, ako pošlje začetnike hudobij h grškemu cesarju. Posebno ugrabitelj (>invasor<) oglejske cerkve, ki je razkolnik in vsled tega razsvetljen, ne smel bi nikakor obdržati škofovskega dostojanstva.³⁶⁾

Prvo pismo papeža Pelagija I. do patricija Valerijana, spisano leta 559. med 1. januarjem in 13. aprilom,³⁷⁾ se nam je ohranilo v četririh odlomkih. V prvem izreka papež svoje začudenje, kako je mogel (Valerijan) pisati oglejskemu lažiškofu Pavlinu ter ga prositi, da bi (Pavlin) znova sprejel patricija Ivana v svojo cerkev. Papež pravi, da ni kaj takega pričakoval od njega (od Valerijana), ter da je pisal Ivanu, da naj zarad tega hvali Boga, ker se mu sedaj ni bati, da bi se združil z razkolniki.³⁸⁾ — V drugem odlomku svojega pisma pravi papež, da je že zahteval od njega (od Valerijana) ter še zahteva, da pošlje oglejskega škofa Pavlina in tudi milanskega škofa z zadostno stražo k byzantinskemu cesarju. Prvi, ki prav za prav še škof biti ne more, ker ni bil postavljen po kanoničnem običaju, ne mogel bi potem drugih zapeljevati; drugi pa, ki se je predrznil prvega posvetiti zoper staro navado, prebiti bi moral kanonično kazen.³⁹⁾ — V tretjem

praviti Evfrazij, temuč kak poznejši poreški škof, kateremu ni bilo znano, da je papež proglasil Evfrazija za razkolnika, morilca in prešestovalca.

³⁶⁾ To pismo so deloma ponatisnili Rubeis (op. cit. str. 205), Kandler (Codice dipl. Istr. ad ann. 555), Mansi (Concil. coll., IX, str. 714), Danduli Chron. V, c. 11 (Muratori, op. cit., str. 91), Gratiani decr. causa XXIII, qu. 5, c. 45 (ed. Pithoeus, Corp. iur. can., I, str. 323). — Papež Pelagij je pisal to pismo svojemu prijatelju Ivanu (gl. Neues Archiv, V, str. 551, op. 2), ne pa patriciju Narsetu, kakor se čita pri nekaterih zgodovinarjih, kakor pri Mansi-ju, Rubcis-u in drugih.

³⁷⁾ Glej Neues Archiv, op. cit., str. 565.

³⁸⁾ Primerjaj prejšnje pismo.

³⁹⁾ Pavlina je najbrže posvetil milanski škof Vital. Dandulus (V, c. 11, Muratori, op. cit., str. 91) trdi, da je to storil milanski škof Honorat, kar pa ni res. Honorat je postal milanski škof še le leta 568., tedaj osem let po smrti papeža Pelagija I.

odlomku papeževega pisma čitamo, da bi se ne smel niti on (Valerijan), niti kak drug katoliški sodnik ter sploh nobeden kristijan družiti z razkolniki. Ako bi dvomil kak škof po onih krajih (po Istri in Beneškem) o neresničnosti treh poglavij, zbere naj dva ali tri učene može, pošlje naj jih k njemu (k papežu) ter naj se potem združi s katoliško cerkvijo, ko je dobil potrebnih dokazov. Papež pravi, da ne more nikakor zastran poglavij sklicati sinode, ker ne dovoljujejo cerkvene postave, da bi se znova pričel prepir o njih (o poglavjih) po občni sinodi in po razsodbi, katero je izreklo skorej štiri tisoč škofov. — V četrtem odlomku je omenjeno, da ni nikakor dovoljeno, da bi sklical kdo kako partikularno sinodo zato, da bi potem ta sodila občno sinodo. Kdor bi začel dvomiti o katerikoli točki kake občne sinode, obrniti se mora do apostolske stolice. Kdor bi pa bil tako svojeglaven, da bi se ne hotel dati podučiti, treba mu je vzeti njegovo dostojanstvo ter ga kaznovati s pomočjo posvetne oblasti.⁴⁰⁾

Kar se tiče pisma, katero je papež Pelagij poslal leta 559. med 1. januarjem in 13. aprilom⁴¹⁾ patriciju Narsetu o isterskih zadevah, znana sta nam dva odlomka. — V prvem piše papež Narsetu, da naj se potruzi, da uniči razkol, ker si zasluži na ta način od cerkve veliko plačilo. Ako bi pa bila kriva njegova zanikarnost, da bi krivoverstvo še dalje trajalo, grešil bi, ker bi ne hotel storiti dobrega. — V drugem odlomku poprašuje papež, kaj naj bi rekel o ligurskih, beneških in isterskih škofih; ali naj bi jih kaznoval ali pa

⁴⁰⁾ Neues Archiv, op. cit., str. 553 (odl. 1 in 3). — Gratiani decr. I, dist. 17, c. 4 (Pithoeus, op. cit., str. 20) (odl. 4); ravno tam, causa XI, qu. 1, c. 20 (Pithoeus, op. cit., str. 217) (odl. 2). — Mansi, Concil. coll. IX, str. 715 (odl. 2 in 4). — Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 209 (odl. 2 in 4). — Glej tudi Jaffé, Reg. pont. Rom., (ed. 1885), str. 133, št. 1018. — Danduli Chron. V, c. 11, pars 1 (Muratori, op. cit., str. 91). — To pismo je spisal papež Pelagij I., ne pa papež Gregor I., kakor čitamo v Gratianovih dekretih. Neresnično je, da bi bil papež poslal to pismo patriciju Narsetu, kakor čitamo pri Rubeis-u, Mansi-ju in nekaterih drugih.

⁴¹⁾ Glej Neues Archiv, op. cit., str. 565.

pustil, da bi še na dalje zasramovali apostolsko stolico. Ako se niso vjemali s kakim izrekom občne sinode, katera se je vršila leta 553. v Carigradu, morali bi se bili obrniti do apostolske stolice. Prepričan naj bo (Narset), da je treba take ljudi uničiti s cesarsko ali sodnijsko oblastjo. Tisoč zgledov in naredb nam kaže, da je posvetna oblast tiste osebe, katere so delale razkol v sveti cerkvi, kaznovala tako, da jih je poslala v prognanstvo, vzela jim premoženje in pa zaprla v ostre ječe.⁴²⁾

Drugo pismo, katero je pisal Pelagij I. pred veliko nočjo leta 559.⁴³⁾ patriciju Valerijanu, ohranilo se nam je v petih odlomkih. — Najprej piše papež Valerijanu, da bi kaznoval razkolnike po veliki noči skupno s svojim bratom, patricijem Ivanom. — V naslednjih četririh odlomkih pravi papež, da je treba uničiti tiste, ki preganjajo cerkev. Razkol je zlo, katero naj odstranijo tudi posvetne oblasti. Tudi on (Valerijan) naj se prizadeva, da se to zlo zatere. Kdor ni združen z apostolsko stolico, je razkolnik ter hoče postaviti altar zoper vesoljno cerkev. Na chalcedonski sinodi⁴⁴⁾ se je sklenilo, da je treba obsoditi tistega, ki se je ločil od občne cerkve ter neče ubogati škofa, kateri ga je dvakrat pozval. Ako bi tak človek tudi delal zmešnjave in razpor, kaznuje naj ga posvetna oblast kot puntarja. O takih ljudeh govori tudi sv. Avguštin. Zato naj tudi on (Valerijan) odstrani razkolnike ter naj jih z zadostno stražo pošlje h grškemu cesarju. Pomisli naj, kaj je (Valerijan) storil z božjo pomočjo v tistem času, ko sta bila Istra in Beneško pod oblastjo gotovskega kralja Totile in ko so tudi Franki povsod pustošili.⁴⁵⁾ Takrat ni dovolil za tako

⁴²⁾ Neues Archiv, op. cit., str. 555, št. 47 (odl. 1.). — Rubcis, Mon. eccl. Aquil., str. 210 (odl. 2.). — Mansi, Concil. coll., IX, str. 714 (odl. 2.). — Gratiani decr. causa XXIII, qu. 5, c. 43 (ed. Pithoeus, Corp. iur. can., str. 323) (odl. 2.). — Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, I, str. 133, št. 1019.

⁴³⁾ Neues Archiv, op. cit., str. 565.

⁴⁴⁾ Tu omenjena sinoda je prav za prav četrti občni cerkveni zbor, ki je bil leta 451. v Chalcedonu. To mesto je stalo nasproti Carigradu na azijski strani Bospora.

⁴⁵⁾ To je bilo leta 551. ali pa 550.

dolgo časa, da bi bil posvečen milanski škof, dokler ni pisal (Valerijan) svojemu cesarju in tudi dobil od njega odgovor. Akoravno so povsod razsajali sovražniki, vendar je pripeljal v Ravenno tistega, ki je imel biti posvečen, in pa njegovega posvečevalca.⁴⁶⁾

Iz pisem papeža Pelagija I., o katerih smo zgorej govorili, je razvidno, da je bil oglejski škof Pavlin nekako glavar razkolnikom. Izmed drugih isterskih in beneških škofov je nam znan Evfrazij iz Poreča. Razkolniki so papežu očitali, da je zlorabil sinodine sklepe; papež pa je trdil o razkolniških škofih, da nimajo nobene pravice do svojega dostojanstva, ker so se ločili od občne cerkve. O škofu Pavlinu je pisal, da ni bil tako postavljen, kakor bi bil moral biti. Razkolniki so izobčili iz svoje cerkve papeževega prijatelja, patricija Ivana. Papež je zahteval, da je treba krivoverce kaznovati, pregnati jih iz njih dežele ter poslati začetnike hudobij, to je razkolniške škofove, v Carigrad. Razkolnike je treba uničiti s pomočjo posvetne oblasti. Patricijem Ivanu, Valerijanu in Narsetu je naročal, da naj ostro postopajo zoper razkolnike. Kdor uniči razkol, zasluži od cerkve veliko plačilo. Papež tudi poudarja, da ne more sklicati zaradi treh poglavij kake partikularne sinode, ki naj bi sodila vesoljno. Kdor dvomi o kaki verski resnici, obrne naj se do apostolske stolice.⁴⁷⁾

⁴⁶⁾ Neues Archiv, op. cit., V, str. 560, št. 66 (odl. 1). — Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 209 (odl. 2, 3 in 5). — Mansi, Concil. coll., IX, str. 713 in 733. — Gratiani decr. causa XXIII, qu. 5, c. 42 (Pithoeus, Corp. iur. can., str. 323 (odl. 2, 3, 4 in 5). — Glej tudi Danduli Chronicon, lib. V, c. 10, pars 15 (Muratori, op. cit., XII, str. 90). — Jaffé, Reg. pont. Rom., ed. 1885, I, str. 135, št. 1038.

⁴⁷⁾ Jako zmedeno je to, kar pripoveduje o isterskem razkolništvu zaradi treh poglavij Dandulus v svoji kroniki (lib. V, c. 10, pars 19, Muratori, op. cit., XII, str. 90), ko piše: »Hoc tempore schisma maximum in Venetia et Liguria et Istria exortum est, quia Macedonius Aquilegiensis episcopus et Honoratus Mediolanensis et Johannes Ravennas episcopi cum suis suffraganeis tria capitula Chalcedonensis synodi, quae in concilio nuper Constantinopoli peracto comprobata fuerant, confiteri et recipere renuebant. Erga quos Pelagius papa, cum eos corrigere non posset, statuit, ut haeretici et schismatici puniri debeant per seculares po-

Neresnično je, da bi bil škof Pavlin sklical v Ogleju kako sinodo, na kateri bi se bili razkolniški škofje izrekli zoper peti občni cerkveni zbor ter zagovarjali verske nauke, zapisane v treh poglavjih, ker ničesar ne poročajo o tem zanesljivi viri.

Leta 568. dne 2. aprila so zapustili arijanski Langobardi Panonijo ter se napotili v Italijo. Iz strahu pred njimi je zbežal oglejski škof Pavlin na otok Gradež, kjer je takrat stalo z visokim zidom utrjeno mesto, v katerem je bilo več cerkva. Temu mestu je dal ime Novi Oglej. Na rečeni otok je tudi spravil zaklade in svetinje oglejske cerkve, med katerimi so se nahajali tudi ostanki sv. Hermagore in drugih svetnikov.⁴⁸⁾ Neki drug duhovnik, po imenu Geminijan, je prinesel najbrže tudi takrat iz tržaškega mesta na Gradež trupla dvainštirideseterih mučenikov, katera so bili že prej spravili v samotni kraj, a jih potem zopet našli. Iz Ogleja pa je Geminijan prenesel na rečeni otok trupla sv. Kancijana, Kancija, Kancijanile, Evfemije, Doroteje, Tekle in Erazme.⁴⁹⁾ Sploh so se

testates, et ad hoc exequendum Narsetis patricii invocat auxilium». — V teh stavkih je mnogo neresničnega. V Ravenni takrat ni živel škof »Johannes«, kajti škof Ivan II. je vladal ondi od 450—496, Ivan III. pa od 575—595. Tudi je neverjetno, da bi bil papež Pelagij imel oglejskega škofa Macedonija v mislih, ko je pisal Narsetu; pač pa se lahko trdi, da so bila papeževa pisma namerjena na Macedonijevega naslednika Pavlina. Tudi ne kaže milanskega škofa Honorata prištevati razkolnikom. Občni cerkveni zbor, ki je bil leta 553. v Carigradu, ni potrdil treh poglavij, pač pa jih je obsodil. Papežu Pelagiju I. je bilo še jako všeč, ako kdo ni hotel priznati treh poglavij.

⁴⁸⁾ Paul. Diacon., De gest. Langob., II, c. 10. — Cronica de sing. patr. nove Aquileie (Monticolo, op. cit., str. 6). — Chronicon Gradense (Monticolo, str. 49). — Johannis Diaconi Chron. Venetum (Monticolo, str. 62). — Chronicon Venetum, vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 13 in 16). — Danduli Chronicon, V, c. 11, pars 13 (Muratori, op. cit., str. 94). — Chronicon patr. Aquil. primum (Rubeis, op. cit., str. 7). — Chronicon patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit., str. 9).

⁴⁹⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 37). — Chronicon Venetum, vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 11) — Danduli Chronicon V, c. 11, pars 14 (Muratori, op. cit., str. 94).

ljudje takrat jako bali Langobardov. Del isterskih prebivalcev se je brez dvoma v tistem času napotil na otok, kjer stoji sedaj Koper, ter tu postavil svoja stanovališča. Na čast takratnemu grškemu cesarju Justinu II. so dotični Istrijani imenovali na novo ustanovljeno mesto Justinopolis.⁵⁰⁾

Škof Pavlin je bajé trupla prej omenjenih svetnikov shranil po raznih gradeških cerkvah, in sicer v cerkvi sv. Vitala ostanke dvainštirideseterih mučenikov, v cerkvi sv. Marije ostanke svetih devic Evfemije, Doroteje, Tekle in Erazme, v cerkvi sv. Ivana evangelista pa trupla sv. Kancija, Kancijana in Kancijanile. Ko so oglejski meščanje, ki so zbežali zarad grozovitosti Langobardov na Gradež, prinesli seboj trupla sv. Kvirina, Hilarija in Tacijana, popisal je škof Pavlin ta prenos ter tudi določil, kateri dan naj se obhaja god tega ali onega

Kar se tiče trupla sv. Kancijana, trdijo Dandulus (op. cit., c. 11, pars 13), Chronicon Gradense (op. cit., str. 49) in pa tudi Cronica de sing. patr. nove Aquileie (op. cit., str. 6), da ga je spravil na Gradež z ostanki sv. Hilarija vred »patrijarh« Pavel.

⁵⁰⁾ Danduli Chronicon, V, c. 8, pars 1 (Muratori, op. cit., str. 84): »Huius tempore Istriorum gens barbarorum invasionibus graviter afflictata in Caprariam insulam secedunt et domos construunt et in gloriam catholici principis fundatum oppidum Justinopolim vocaverunt«. — Dandulus omenja, da se je to zgodilo za časa oglejskega škofa Štefana, ko je v Carigradu vladal cesar Justin I. (518—527). Tej trditvi nasproti se mora opomniti, da je takrat gospodoval po Italiji in tudi po Istri Teodorik, kralj Vzhodnih Gotov. Njegova oblast je bila tako velika, da bi se ne bili upali tuji barbari napasti njegove dežele. Razmere med isterskimi prebivalci in takratno gotovsko vlado v Italiji so bile ugodne, kar je razvidno iz nekaterih Cassiodorjevih pisem. (Gl. Izvestja muz. društva, V, str. 184—186). Tudi je neverjetno, da bi bili imenovali koperski prebivalci svoje mesto po tujem vladarju, ne pa po domačem. Kaj takega ne bi bili storili že iz strahu pred Teodorikom. — Zgoraj omenjeni napadi so se vršili za časa cesarja Justina II (565—578), ko je bila Istra pod oblastjo grških cesarjev. Takrat bi ne bilo težavno, imenovati kopersko mesto po cesarju Justinu. Leta 568 so prišli iz Panonije Langobardi ter so se polastili skoraj vse Italije. Prebivalci oglejskega mesta so zbežali na Gradež. Brez dvoma so tudi isterski prebivalci iskali takrat zavetja na otokih in tik morskega obrežja, kjer jih je grška vlada lažje varovala, kakor pa v notranjih delih isterskega polotoka. (Primerjaj Rubeis, Mon. eccl. Aquil., str. 163).

svetnika. Osmi dan po binkoštih naj se praznuje god dva-
inštirdeseterih mučenikov, praznik sv. Hilarija in Tacijana naj
bo dne 14. februarja, mašnika Kvirina dne 29. maja, sv. Kan-
cijanov dne 30. aprila, god svetih devic pa dne 3. septembra.⁵¹⁾

Na otoku Gradežu je škof Pavlin tudi umrl ter bil po-
kopan v neki ondotni cerkvi. Njegov grob se je še videl
okoli leta 1000 po Kr.⁵²⁾

Za oglejskim škofom Pavlinom je sledil leta 569. Probin
(= Probinus), ki je bil izvoljen od duhovščine in ljudstva,
katero je vsled langobardskega navala pribežalo na Gradež.
Probin je bil rojen v Beneventu. Vladal je oglejsko cerkev
najbrže jedno leto in osem mesecev, tedaj od 569—571., ter
je umrl na Gradežu, kjer je bil tudi pokopan.⁵³⁾

⁵¹⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 40, 41 in 49). —
Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 13).
— Chronicon Gradense ima na str. 41., da so oglejski meščanje prenesli
na Gradež trupla sv. Kvirina, Hilarija in Tacijana, na str. 49. pa, da je
Pavlin sam spravil trupla sv. mučenikov Hilarija, Tacijana in drugih na
Gradež. Po Dandulovi kroniki (lib. VI, c. 1, pars 14 in 15, Muratori, op.
cit., str. 102) bi bil shranil ostanke naštetih svetnikov po gradeških
cerkvah Pavlinov naslednik Elija.

⁵²⁾ Cronica de sing. patr. nove Aquileie (Monticolo, op. cit., str. 6).
— Chronicon Gradense (Monticolo, str. 49). — Danduli Chronicon, V,
c. 11 (Muratori, op. cit., str. 91) — Chron. patr. Aquil. primum (Rubeis,
op. cit., str. 7). — Chron. patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit., str. 9).

⁵³⁾ Paul Diacon, De gest Langob., III, c. 14. — Cronica de sing.
patr. nove Aquileie (Monticolo, op. cit., str. 6). — Chronicon Gradense
(Monticolo, str. 42 in 49) — Johannis Diaconi Chron. Venetum (Mon-
ticolo, str. 69). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script.,
XIV, str. 13 in 16). — Danduli Chronicon V, c. 12 (Muratori, op. cit.,
str. 95 in 96). — Chron. patr. Aquil. primum (Rubeis, op. cit., str. 7).
— Chron. patr. Aquil. alterum (Rubeis, op. cit., str. 9).

Paulus Diaconus, obe kroniki oglejskih patrijarhov in pa beneška
kronika Ivana dijakona trdijo, da je Probin vladal le jedno leto, Chro-
nicon Gradense pa pravi, da dve leti in osem mesecev. Chron. Venetum
vulgo Altinate ima na enem mestu (str. 16), da je vladal le jedno leto,
na drugem pa (str. 13), da je vodil svojo cerkev dve leti in osem me-
secev. Po mojih mislih ima morebiti Dandulus prav, ki piše, da je vodil
svojo cerkev jedno leto in osem mesecev in da je nastopil vlado leta 569.

Naslednik Probinov je bil škof Elija ali Helija (»Elias, Helias«), ki je vodil oglejsko cerkev 14 let, 10 mesecev in 21 dni,⁵⁴⁾ namreč od 571—586. Bil je po rodu Grk, vzgleden po svojem obnašanju in znan zaradi svojih vednostij. Ker so bili takrat pokrajinski škofje pregnani s svojih sedežev, niso mogli lahko priti k volitvi. Zato so Helijo izvolili, kakor pravi Dandulus, le tisti škofje, ki so ostali na Gradežu, skupno z duhovščino in ljudstvom. Da so postavili za svojega škofa Grka Helijo, hoteli so s tem ustreči želji byzantinskih cesarjev, od katerih niso nikdar odpadli, pač pa so bili vedno nasprotniki Langobardom.⁵⁵⁾

Škof Helija je postavil na Gradežu cerkev sv. Evfemije, kamor je dal prenesti ostanke sv. Hilarija, Tacijana in mučenika Kvirina.⁵⁶⁾ V tej cerkvi je tudi shranil trupla sv. devic Evfemije, Doroteje, Tekle in Erazme.⁵⁷⁾ Dal je napraviti še več drugih cerkva na otokih, ki se nahajajo med gradeškim mestom in caorlsko škofijo. Na prvem otoku blizu Gradeža je sezidal cerkev na čast sv. Petru.⁵⁸⁾ Tu je ustanovil tudi ženski samostan.⁵⁹⁾ Na nekem drugem otoku sta bila skrita

⁵⁴⁾ Tako poročajo Dandulus (lib. VI, c. 1, pars 22, Muratori, op. cit., str. 103), Cronica de sing. patr. nove Aquileie (Monticolo, str. 8), Chronicon Gradense (Monticolo, str. 50) in Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 16). — Paulus Diaconus (De gest. Langob., III, 26) in pa Johannes Diaconus (Chron. Venetum, natisnil Monticolo, str. 74) navajata okroglo število, namreč 15 let. — Obe kroniki oglejskih patrijarhov (Rubeis, op. cit., str. 7 in 9), ki pa sploh niste posebno zanesljivi, omenjate, da je Helija vladal 22 let, kar pa je napačno.

⁵⁵⁾ Danduli Chronicon, VI, c. 1 (Muratori, op. cit., str. 97).

⁵⁶⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, op. cit., str. 42). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 13). — Danduli Chron., VI, c. 1, pars 10 in 14 (Muratori, op. cit., str. 98 in 102).

⁵⁷⁾ Chron. Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script., XIV, str. 13).

⁵⁸⁾ Na sedanjem otoku »S. Pietro d' Orto« od Gradeža proti severozahodu.

⁵⁹⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, str. 46). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon., op. cit., str. 14 in 39). — Danduli Chron., VI, c. 1, pars 18 (Muratori, op. cit., str. 103).

dva moža, ker sta se bala grozovitih poganov. Zvala sta se Barban in Tariles ter sta prišla iz mesta Trevisa. S pomočjo teh dveh mož je našel Helija na dotičnem otoku ostanke nekdanje cerkve, kjer je potem znova sezidal cerkev na čast sv. Mariji in pa moški samostan. Barbana je posvetil za prvega opata in po njem je dobil tudi otok ime Barbana.⁶⁰⁾ Zunaj gradeškega mesta je Helija dal napraviti malo cerkev na čast sv. Vidu. Ne daleč od razrušenega mesta Ogleja so bile razvaline poganskega templja, ki je bil nekdanj posvečen maliku Behel-u. Tu je postavil Helija cerkev na čast sv. Julijanu. Na bližnjem obrežju je ukazal narediti samostan. Na nekem drugem obrežju, katero se je zvalo Budes,⁶¹⁾ je sezidal cerkev na čast sv. Andreju in pa ženski samostan.⁶²⁾ (Dalje prih.)

Carinska in poštna postaja Podpečjo pri Brdu.

Spisal Ivan Vrhovnik.

(Konec.)

Kot varuhinja svojega sina Janeza Baltazarja je ohranila vdova Ana Marija Kraajevka pošto Podpečjo. Mitnico ji je skušal izviti iz rok šentožbalški poštar Franc Saillinger, ki je obetal craru, da hoče dajati po 50 gl. več na leto ter popravljati pota. Kamora se je odločila za Kraajevko, češ, da je bila mitnica vedno združena s pošto ter bi se od drugod dala težko oskrbovati; povišala pa ji je najemnino za 50 gl. na leto. Dne 16. febr. 1712 sta sklenila vicedom Franc Ant. Lantieri in vdova Ana Marija Kraajevka kot nujna varuhinja

⁶⁰⁾ Chronicon Gradense (Monticolo, str. 47 in 48). — Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script, XIV, str. 14). — Danduli Chron, VI, c. 1, pars 18 (Muratori, op. cit., str. 103).

⁶¹⁾ Ondi, kjer je sedaj Porto Buso pri izlivu Avše v morje.

⁶²⁾ Chronicon Venetum vulgo Altinate (Mon. Germ. Script, XIV, str. 15 in 39).

sina Janeza Baltazarja zakupno pogodbo na tri leta (od 1. jan. 1712 do konca 1714) za letnih 150 gld. uradne veljave (Amtswährung), ki naj se plačujejo v polletnih obrokih. Vdova Ana Marija (včasih se zove tudi Marija Ana) Kraajevka, »praefectissa postae«, se je iznovič omožila; vzela je Jerneja Cerarja (Zerer), ki ga dobovska krstna knjiga prvokrat navaja dne 20. nov. 1713. Umrl je dne 12. jan. 1720, šele 36 let star. Mrtvaška matica ga zove: »postae praefectus«. V oporoki se je spomnil šentviške cerkve.

Cerarjeva vdova je imela mitnico v zakupu do začetka l. 1723. Tedaj je odpovedala najem rekoč, da je svojevoljno doslej po 50 gld. na leto preveč dajala. Kamora se je spomnila ondaj šentožbalškega poštarja Saillingerja in njegove ponudbe. Naročila je vicedomu, naj se dogovori ž njim zaradi carine Podpečjo. Če bi je on ne hotel vzeti v zakup, naj pa Cerarica daje vsaj po 130 ali 120 gld. na leto. Dne 14. jul. 1723 je poročal vicedom kamori, da je Saillinger že pred več leti ostavil šentožbalško pošto, katero oskrbuje sedaj neka vdova, ki pa ne hrepeni po podpeški carini. L. 1726. se je oglasil Cerarici nov tekmeč za mitnico: šentožbalški poštar Pibernik (Pibernikh, damaliger Postbeforderer zu St. Oßwaldt), pa tudi ta je ni dobil. Ohranila je mitnico v najemu za 140 gld. na leto Ana Marija Cerarica.

L. 1733. je Cerarica iznova odpovedala vicedomu najem. To pot bi bila morala iti carina na dražbo, ali nobeden ponudnik se ni javil. Oskrbnik vicedomskega urada Avguštin Ludovik Widerkhern pl. Widerspach je torej prosil Ceraricega sina iz prvega zakona Janeza Baltazarja Kraa, da bi z novim letom 1734 začasno prevzel mitnico, po cenovniku sprejemal carino, natančno zabeleževal dohodke, konec vsakega četrletja napravljal kratek izpisek ter ga z došlo gotovino vred pošiljal vicedomskemu knjigovodstvu; zato bi dobival primerno mezdo. Dne 25. dec. 1733 je odgovoril Kraa, da mu radi obilnih poslov, ki mu jih napravljata pošta in gospodarstvo, ni moči sprejeti provizoriškega oskrbovanja mitnice. Naposled se je vender vdal vicedomu ter kot na-

mestni pobiralec (substituierter Einnehmer) upravljal podpeško mitnico dve leti; zato je dobival tretjino carine. L. 1734. je imela mitnica 150 gld. 19 kr. dohodkov. Od te svote je dobil erar 100 gld. 13 kr., Kraa pa 50 gld. 6 kr. L. 1735. je došlo 148 gld. 7 kr. carine. Erar je prejel od tega 98 gld. 44 kr. 3 š , pobiralec pa 49 gld. 23 kr. 1 š . Tako pa ni dolgo ostalo. Vicedom je predlagal, naj se zopet uvede prejšnji običaj ter naj se da mitnica v najem. Dne 31. jul. 1736 je podpisal cesarski poštni odpravitelj (kaiserlicher Postbeförderer) Podpečjo Janez Baltazar Kraa zakupno pogodbo, ki pa je bila potrjena šele po njegovi smrti. Umrli je 29 let star. Pokopali so ga dne 23. jan. 1737. Dobovska mrtvaška knjiga ga hvali kot velikega dobrotnika brdske cerkve, kateri je bil ključar in blizu katere počiva.

Novo najemno pogodbo za štiri leta je sklenila dne 31. jul. 1738 mati pokojnega Janeza Baltazarja Ana Marija Cerarica kot zastopnica svojih vnukov. Kamora je zahtevala od nje med drugim 360 gld. varščine in konecletno natančno specifikacijo prejete mitnine. Obojni zahtevi je oporekala Cerarica. Varščine ne more dati, najemnino bo pa redno plačevala, kakor so jo njeni predniki, ki so imeli že čez 100 let carino v zakupu. Tudi podrobnih izkazov ne more polagati, ker ima noč in dan težave s cesarsko pošto in z obširnimi gospodarstvom, posebnega pisarja ali računarja pa si pri tako pičlih dohodkih ne more najemati. Kamora ji je skrčila varščino na 120 gld., kolikor je znašala letna zakupnina. Tri leta pozneje je prosila Cerarica, naj se ji zniža najemnina na 90 gld. Vicedom je podpiral njeno prošnjo, češ, da je redna plačnica in da so se dohodki res znižali, ker se nekaj časa ne uvaža s Štajerskega žito in maslo na Kranjsko. Kamora je zahtevala nato izkaze poslednjih let. Kako se je rešila ta stvar, ne vemo, ker preko l. 1741. ne segajo vicedomske listine.

Ana Marija Cerarica je umrla v visoki starosti 93. let dne 11. marcija 1764. Poslednji iz stare poštarke in carinarske rodbine, ki ga omenjajo dobovske matice, je Jožef

Kraa. On je bil ključar prapreške cerkve. Umrli je nagle smrti dne 4. dec. 1762.

Za njim je načeloval pošti Podpečjo Franc Novak. Njegovo soprogo Katarino jemlje v misel dobovska krstna knjiga dne 8. jun. 1765. Urbarij ga navaja še l. 1784. Poznejši popravljalec te knjige je prečrtal Novakovo ime ter zapisal mesto njega Jakoba Pavliča, ki je zabeležen v brdski krstni matici kot »magister postae« tedaj, ko se mu je dne 13. febr. 1792 rodil sin Valentin. Jakob Pavlič je umrl dne 10. febr. 1807. Naslednik mu je bil istoimenski sin, ki je zabredel v dolgove ter prodavši posestvo in poštno pravico odšel v Ljubljano, kjer je umrl krog l. 1854. Posestvo Podpečjo je kupila šentožbalška poštarica Frančiška Pavlič ter je izročila pozneje svojemu sinu Jožefu, poštno pravico pa si je pridobil graščak Kajetan Šuler iz Št. Ruperta za 20.000 gld. Poslednji je gostoval pri Pavličevih. Ko se je jel množiti poštni promet in Šuler ni mogel vsemu kaj, odstopil je vožnjo pošto od Podpeči do Št. Ožbalta Jožefu Pavliču, ohranivši si pošto od Podpeči do Ljubljane. L. 1849. je stekla železnica ob Savi. Dunajska cesta se je čedalje bolj praznila. Zaradi zmanjšane prometa so uveli tako zvano »karijopolšto«. Vožnjo od Ljubljane do Št. Ožbalta je oskrboval Šuler. Po njegovi smrti dne 4. avg. 1862 je prevzela pošto njegova vdova Ana, ki je nekaj let še uradovala Podpečjo, l. 1867. pa se je preselila v bližnjo Lukovico. C. kr. trgovinsko ministerstvo je z odlokom z dne 8. avg. 1867, č. 12669, dovolilo, da se premesti poštna postaja iz Podpeči v Lukovico. Ondukaj posluje c. kr. poštni urad malodane že 30 let s samo nemško štopiljo: Lukovitz. Poslednja podpeška poštarica Ana Šuler je umrla dne 16. jul. 1872. Še pred njeno smrtjo je prevzela pošto v Lukovici njena hči Ernestina, ki je preminila nedavno v Ljubljani kot vdova c. kr. sodnika v Metliki. —

Mitnici Podpečjo so mnogo škodile razne svoboščine; dajali so jih deželni knezi posamičnikom ali pa so od carine oprlašali nekatere vrste blaga. Dne 14. avg. 1581 so pisali

kamorni svetniki iz Gradca vicedomu Nikolaju Bonhomu, da je Kocijan Svetec z Bele (Kazian Swëttez zu Wëlle) prosil, naj mu odpuste 8 gld., ki jih je bil dolžan ostal od svojega tovara na mitnici Podpečjo.

Janez Brosser je prevel 462 tovorov bakra skozi podpeško mitnico. Waldin de Sänne ni smel zahtevati carine od njega, ker se mu je izkazal s prehodnim listom (Passbriet), zahteval pa je odškodnino zato od kamore. Ta mu je dne 13. apr. 1580 odbila prošnjo, češ, da so pregledali zapisnike 52 let nazaj, ter razvideli, da se tod nikdar ni vozil surovi baker, pač pa bakrene posode, kotli, od katerih je bilo plačati od tovara po jeden šiling vinar (Ain schilling Phening). Ker se je mitnica izročila zakupniku pod to pogojo, da pobira carino samo od tega, kar se od nekdanj tod prevaža, zato mu ne morejo prisoditi odškodnine.

Dne 5. sept. 1673 je dobil baron Janez Andrej Joanelli od dvorne kamore dovoljenje, da sme 400 stotov banjskobistriškega bakra iz gorenjeogerskih rudnikov skozi dedne dežele prevesti v Italijo. Tedanji najemnik podpeške mitnice Jurij Ernest Kraa je zahteval zato 20 gld. odškodnine. Ali je bil srečnejši, kakor njegov prednik de Sänne, nam ni izvestno.

Hudo so zadele podpeško mitnico tržaške in reške sloboščine. Cesarski patent je oprostil carine blago, namenjeno na tržaški trg. Najemnica Ana Marija Cerarica se je l. 1730. pritožila, da škodo trpi vsled tega patenta. Na zahtevanje dvorne kamore je priznala, da je oškodovana za 14 gld. 54 kr. Dne 1. dec. 1732 jo je tirjal vicedom za 105 gld., ki jih je bila dolžna ostala pri najemnini. Ona toži, da ne more plačati, ker je vse, kar se s Češkega, z Moravskega, z Dunaja in iz Gradca vozi v Trst in iz Trsta v rečene kraje, carine prosto. Vse leto ni dobila mitnine več nego 114 gld. uradne veljave. Vicedom se je potegnil za Cerarico, ali kamora je dne 30. sept. 1733 odgovorila, da, če ne more plačati, naj pa odpove najem. — L. 1738. je velela kamora, naj se v najemno pogodbo sprejme tudi točka, da zakupnik podpeške

mitnice ne bo zahteval nobene odškodnine zato, ker je tržaško in reško blago carine prosto. Cerarica je zopet naglašala, koliko izgube ji prouzroča ta vladna naredba. Veliko škodo ji prizadevajo tudi Kočeverji in Ribničani, ki skupujejo v Trstu in na Reki olje, pomaranče, citrone, (auch Möhr geschmalz) pod pretvezo, da to blago popeljejo v Gradec in na Dunaj, pa je potoma prodajajo ter se tako odtegujejo carini. Ob tako skrčenih dohodkih podpeške mitnice je padala dosledno najemnina. L. 1582. je znašala zakupnina 300 gld.; l. 1741. pa je obetala najemnina Cerarica erarju samo po 90 gld. na leto.

Izmed cenovnikov podpeške mitnice se nam je ohranil oni iz dne 31. dec. 1638. Po tem cenovniku je bilo treba plačati od jednega tovara žafrana po 50 trojk (Dreyer); od popra in od prediva po 31; od voska in od okovanih pasov po 32; od olja, malvazijera, vamprlov, smokev, mandljev, galuna, pomaranč, janeža, sira, kramarskega blaga (Crammeray), perja za pernice in od enakih rečij po 4; od medu po 6; od klobučine po 8; od kož, bakra, papirja, platna, kolomaza, krznine, specerij, kocev, riža, postnih jedil po 12; od žita, vina, soli, sadja, lesa po 1; od vsakega vola, krave ali teleta, prašiča, od jedne dvojice koz ali kozličev po 1; od jednega mlinskega kamena po 4 trojke; od jednega kupljenega konja po 8 krajcarjev.

Sredi 17. stoletja je še dvorna kamora skrbela za popravljanje cest. Dne 8. avg. 1651 je ukazala vicedomu Frideriku gr. Atemsu, da naj se ceste, ki so jako zapuščene in brez trdne podlage, z največjo varčnostjo popravijo iz carine, kar se je dobi Podpečjo. Pozneje pa so morali najemniki podpeške mitnice sami na svoje troške popravljati pota. Tako se je dne 2. jan. 1672 zakupnik Jurij Ernest Kraa moral zavzeti, da bo skrbel za vzboljšanje cesta. Ta obljuba pa je ostala menda samo na papirju, ker je dne 5. dec. 1703 tožil vicedom kamori, da so pota jako zapuščena, od voda, ki so o deževju prihrule z gora, tako razdejana, da bo za njih popravljanje treba mnogo denarja. V pogodbi, sklenjeni dne

16. febr. 1705 se je znižala Kraai najemnina od 200 na 100 gld. proti temu, da mora na svoje troške popravljati cesto proti Ljubljani in proti Vranskemu. Zaradi te od hudournikov jako razrovane ceste so se ondaj zelo pritoževali potujoči kurirji in tovorniki. Dne 28. apr. 1711 je poročal vicedom kamori, da Kraa ni popravil ceste, da si se mu je s tem pogojem znižala zakupnina. Na to ovadbo je došel dne 28. jul. 1711 ukaz iz Gradca, da naj vdova Kraajevka, če hoče še nadalje ohraniti mitnico, v šestih tednih popravi pota. Točka, da naj se ceste pridno nasipajo ter hodne ohranjajo, sicer se uradno na najemnikove troške popravijo, ta točka je bila sprejeta tudi v zakupni pogodbi l. 1712. in l. 1716.

Občila so se na erarne in deželne troške jako vzboljšala za cesarja Karola VI. Dne 16. sept. 1724 je le-tá dovolil, da se sme premostiti Bistrica, tekoča med Savo in med poštno postajo podpeško, da se bo moglo trgovsko blago varno prevažati, pa tudi potujoči tuji in domači pasažirji in pošta vsekdar zložno potovati. Bistrica, ki je po večkrat tako naraščala, da niso mogli vozovi čez njo, je dotlej jako ovirala redni promet; bila je kriva, da je pošta konec 17. stoletja nekaj časa nehala občevati preko Podpeči ter vozila na Kamnik in Motnik. Zaradi kuge je krenila potem iznova v stari tir na Podpeč. Dežela se je sama ponudila, da zgradi omenjeni most proti temu, da sme pobirati mostnino, od katere naj pa bodo oproščeni prosjaki, redna pošta in posamične stafete (einschichtige Staffeten), ne pa osebe, potujoče s pošto.

Carinski in poštni urad Podpečjo sta poslovala pod jedno streho. Uradno poslopje je popravljajl erar. Poštar in carinar Jakob Dezani se je pritožil kamori, da mu hiša na kup leze. Dne 7. maja 1591 je dobil nato vicedom Bonhomo naročilo iz Gradca, da naj preišče, ali je pritožba istinita ter stavi nasvet. Še tisti mesec je dal vicedom po sposobnem zidarju in drugih veščakih pregledati mitnico ter je poročal potem kamori. Ta hiša ima ugodno lego sredi med Vranskim in med Ljubljano, omenja vicedom v svojem odpisu, zaradi potnikov, ki prihajajo tod mimo, je treba, da se vzdigne in

popravi. Poročilu je priložil proračun z opomnjo, da naj se pogodba napravi s kakim domačim, ne pa z laškim zidarjem. Kamora ni bila vneta za vicedomov predlog. Dne 28. jun. 1591 je ukazala, naj se najpotrebnejše poprave takoj izvrše, za večje poprave pa naj najemnik počasi pripravlja kamen, apno in druge potrebščine, kar mu povrne kamora. Dne 30. maja 1612 je isti najemnik in poštar Jakob Dezani poročal nadvojvodi Ferdinandu, da mitnica razpada. On prosi, naj se zlo ustavi ter naj se napravi carinišču nova slamnata streha. Poprave potrebno je bilo ostrešje iznova l. 1651. Kakšno je bilo poštno in mitniško poslopje Podpečjo proti koncu 17. stoletja, kaže nam lepa slika tega doma in njegovih gospodarskih suhot v Valvasorjevi »Ehre des H. Krain«.¹⁾

Zemljišče Podpečjo, katero so vedno vživali ondotni carinarji in protipisci, se omenja že l. 1571. Dne 28. marcija i. l. so Karolovi kamorni svetniki naročili nadvojvodinemu komisarju, naj se neprodajno ohrani to zemljišče, od katerega dobiva davek graščina kamniška (Oberstain). Cerkvi v Zlatem Polju so dajali podpeški poštarji od svojega zemljišča desetino za dva snopa po deset petic naprej (Urb. Zlatopoljske cerkve iz l. 1739.: Praefectus Postae vulgo na Zollo²⁾ solvit de uno fundo decimam 2 manipulorum anticipate 10. quinariis). Urbar iz l. 1784. izkazuje samo pol zemljišča na podpeški pošti. K temu posestvu je spadal tudi mlin.

Carinski urad Podpečjo, ki se je l. 1789. združil s poštnim upraviteljstvom, je izginil ob času francoske okupacije. Po odhodu Francozov ni oživel. Na podlagi cesarskega patenta iz dne 22. okt. 1810 in dvornega dekreta iz dne 17. maja 1821 so se združile mitnice ob cestah z onimi pri mostovih.

¹⁾ V poštni in carinarski hiši Podpečjo je prenočil marsikateri imeniten potnik. Dne 1. nov. 1832 je njena gostoljubna streha sprejela kardinala in bivšega apostolskega nuncija na dunajskem dvoru mejnega grofa Spinolo, potujočega z Dunaja v Rim. Njegov tajnik je maševal na Brdu.

²⁾ »Ex Zollo« stoji v dobovski krstni matici že l. 1686, češče pa rabi cerkvenim matičarjem izraz: ex Pofta, Podpezh, ali pa latinsko nazivalo »ex Tellonio«.

Ustanovili sta se mitnici na Viru pri bistriškem mostu in v Krašnji. Spomin na nekdanjo carinsko postajo Podpečjo še živi med ljudstvom. Še dandanašnji pravijo zlasti hribovci, kadar idejo Podpeč: grem na col (cov)¹⁾.

Regesti listin farnega arhiva v Kamniku.

Priobčil A. Koblar.

(Konec.)

1637, 1. septembra, v Ljubljani.

Janez Gerb, prednik jezuitov v Ljubljani, proda hišo z vrtom na Šutnji pred kamniškim mestom, spadajočo pod beneficij sv. Marije Magdalene na pokopališču farne cerkve, ki daje dačo kapelaniji sv. Marije Magd., ter davek deželnim stanovom, sicer je pa prosta mestnih služb, Sebastijanu Jenčiču in njegovi ženi Barbari. Podpis in pečat rektorja jezuitov v Ljubljani.

Izv. pergam. listina; pečat ohranjen.

1638, 13. junija, v Ljubljani.

Henrik Paradeiser, baron v Neuhausu in na Gradišču, gospod na Mehovem in v Ložu, dedni nadlovec koroški, ces. dvorni vojni svetnik, kamornik, deželni odposlanec in deželni upravnik kranjski, dá v imenu brata Maksa Paradeiserja, staroste tega rodú, v fevd hišo na Šutnji v Kamniku, ležečo med hišo Matije Dolarja in Jurija Prelovška, Juriju Proseku.

Izv. pap. listina.

1645, 20. februarja, v Kamniku.

Jurij Knifec, meščan kamniški, in žena Marija se zavežeta, da bo dobivala farna cerkev M. B. v Kamniku od nju-

¹⁾ Viri: Valv. Ehre d. H. Kr. II, IX. cap.; Vrhovec, Zgodovina pošte na Kr., v Lj. Zv. 1888, str. 652; Koblar, Donesek k zgod. pošte na Kr. v »Izv.« 1893, str. 54; listine vicedomskega arhiva I. 86/8 v Rudolfskiču; dobovske in brdske župne matice; poročili gg. župnikov: Kozme Pavliča na Križevem in Jan. Bizjana na Brdu.

nega hleva in vrta, ki ležita na Šutnji, po 30 krajcarjev na leto.

Izv. papirn. listina.

1649, 26. aprila, v Kamniku.

Mihael Romšak, meščan in usnjar v Kamniku, proda svojo njivico, ležečo ob Šutenjskem potoku poleg njive, ki pripada bratovščini sv. Eloja kovača, Petru Florijančiču, podložniku farne cerkve.

Izv. pap. listina.

1649, 29. septembra, v Kamniku.

Pavel Herandt, mestni sodnik, in Andrej Wolf, meščan kamniški, ključarja farne cerkve v Kamniku, podelita zemljišče v Črešnjevku (Kerschdorf, v cerkljanski fari), katero je bil 8. maja 1636 kupil Andrej Jagodec, njegovemu sinu Tomažu. Pečat in podpis sodnika Herandta.

Izv. papirnata listina.

1660, 18. novembra, v Ljubljani.

Janez Lovrenc Paradeiser, baron v Neuhausu in na Gradišču, gospod na Mehovem in v Ložu, dedni nadlovec koroški, potrdi Ahacu Kraljiku in Jakobu Drnovšku, meščanoma in ključarjema farne cerkve v Kamniku, cerkveni fevd, t. j. desetino od zemljišča na Kratini pod Starim gradom (Oberstein), katero je bil cerkvi daroval župnik Boštijan Trebuhar. Pečat in podpis Paradeiserjev.

Izv. pergam. listina; pečat še visi.

1670, 5. julija, v Kamniku.

Razdelitev »gmajne« v Bistričici, v soseski sv. Florijana in sv. Lenarta Za Kalom, fara Stranje.

Imenovani so kraji: Gorne jesene, na Okroglem, pri Jaslih, pri Šiji, Stragek in Hrib, pri Plazu, Kamenski vrh, pod Gričem, Dolinica, Slojerca, Pod zelenim gričem, gorni Boršt, Cevkova, Za lisasto pečjo, Dolga dolina, V hudem mestu, Planjavica, pri Pešenci, za Pešenkom, za lesom, za skalo, za toplo pečjo, pri Svinjaku, V antvelecah, Kopoška, Veliki osredek, Grdo gradišče, Mali osredek, Kolnik, Graben, Sušala,

Kal, Spodnji jesen. Podpisani: Jan. Mihael Ferri, župnik kamn., Clara Golianizin, opatinja, Ivana Suzana Paradeiser, prednica v Mekinah.

Izv. pap. listina.

1672, 29. aprila, v Kamniku.

Janez Mihael Ferri, mestni župnik kamniški, prepusti zemljišče v Šmârici svojemu podložniku Mihaelu Zobavniku, da naj je uživa do svoje smrti. Podpis in pečat Ferri-jev.

Izv. pap. listina.

1673, 8. aprila, v Ljubljani.

Adam Weiss, beneficijat pri sv. Mihaelu v kostnici (Karnar) v Kamniku, toži Mihaela Turka, vodjo meščanske bolnice kamniške, zarad neke storjene mu krivice pri deželni sodniji v Ljubljani.

Izv. papirnata listina.

1676, 9. sept., v Kamniku.

Matija Gradišek, podložnik beneficija¹⁾ sv. Mihaela v kostnici v Kamniku, proda senožet v Prohovici za 30 gld. Matiji Repniku.

Izv. pap. listina.

1676, 9. sept., v Kamniku.

Jurij Schenk, meščan in mesar v Kamniku, proda svoj vrt na Brezju Jakobu Hvali, meščanu in črevljarju v Kamniku za 20 gld. in pet petic.

Izv. pap. listina.

1677, 26. febr., v Kamniku.

Matija Kos v Bistričici, ki ima pol zemljišča, spadajočega pod zemljiško gosposko kamniškega župnišča, proda $\frac{1}{4}$ tega zemljišča Boštjanu Kregarju za 150 gld. Pečat in podpis župnika Jan. Mihaela Ferri-ja.

Izv. pap. listina.

¹⁾ Beneficijat sv. Mih. v kostnici je dobival dače od $9\frac{2}{3}$ zemljakov, vredne 108 gld. 53 kr. Imel je opraviti po 24 maš na leto, plačevati velike davke itd.

1684, 4. februarja, v Kamniku.

Gvardijan in konvent frančiškanski v Kamniku sprejmeta ustanovo Adama Florijančiča, deželnega solicatorja, namrcč 100 gld. za 6 večnih sv. maš, katere naj se bero za ustanovnika in sorodnike ter za ude kovaškega, ključarskega in nožarskega ceha, ki so v bratovščini sv. Eligija (Oloy), in sicer vsak kvaterni petek v cerkvi sv. Eligija (na Malem gradu) v Kamniku po ena maša, dve pa kvaterni teden po binkoštih v frančiškanski cerkvi kamniški. Pečata frančišk. provincije in ceha. Podpisali: P. Franc Mazoll, provincijal, P. Ambrož Jamšek, gvardijan, P. Kazimir Dimiakovič, vikar in definator.

Izv. pergam. listina; pečata ohranjena.

1689, 14. jun., v Kamniku.

Dolžno pismo Ivana Nauma, očeta, Andreja Pogačnika in Ivana Levičnika, ključarjev pekovskega ceha za 50 gld., katere je posodil Jurij Volčín, župnik v Tuhinju, zadrugi.

Izv. pap. listina; pritisnjen je lep cehov pečat z vtisnjeno podobo sv. Florijana.

1689, 17. sept., v Kamniku.

Janez Mihael Ferri, župnik kamniški, proda del farovškega sadnega vrta pri kozolcu Juriju Kuharju, ki bo ondi zidal hišo proti temu, da bo plačeval po 1 gld. na leto ter delal farovžu po 6 dnij tlake. Vrh tega dobi Kuhar tudi v farovškem travniku poleg Andrej Skrabar-jevega vrta zelnik v najem in bo plačeval od njega po 1 gld. 15 kr. na leto. Podpis in pečat župnikov.

Izv. pap. listina.

1689, 9. okt., v Kamniku.

Boštijan Hudimol iz Šmarice proda od svojega $\frac{1}{4}$ zemljišča, spadajočega pod farovž kamniški, njivo na Drnovem Juriju Boštínu, meščanu in mesarju kamniškemu, za 23 srebrnih kron in proti dajanju letnih 2 petic in 1 mernika ovsa v urbar farovški. Pečat in podpis župnika Jan. Mih. Ferri-ja.

Izv. pap. listina.

1690, 26. aprila, v Kamniku.

Jakob Martinec, podložnik kamniškega farovža, proda njivo pod Bregom v Šmarici meščanu Juriju Boštinu za 12 kron. Podpisan: Barbo Waxensteinski, župnik kamniški.

Izv. pap. listina.

1690, 12. okt., v Kamniku.

Mihael Zobavnik v Šmarici, podložnik kamniškega farovža, prodá njivo na gmajni na Drnovem farovškemu oskrbniku (Amtmann) Juriju Kuharju za 20 gld., ki bo tudi za urbar dajal po 8 grošev. Podpisan: Barbo Waxensteinski, župnik kamniški.

Izv. pap. listina.

1691, 12. maja, v Kamniku.

Tomaž Burkljica, polzemljak v Tuhinjski dolini, spadajoč pod farovž kamniški, proda del travnika v Lokah Lovrencu Ocepku, podložniku kamniškega mesta, za 100 renskih gold. in $3\frac{1}{2}$ srebrne krone (1 krona = 10 liber). Podpisan: Barbo Waxensteinski, župnik kamn.

Izv. pap. listina.

1691, 7. dec., v Kamniku.

Janez Hvala, $\frac{1}{4}$ zemljak, spadajoč pod farovž kamniški, proda Juriju Štoru travnik v Mlakah za 70 kron (à po 10 liber) in 22 petic. Podpisan: Baron Waxenstein, župnik kamniški.

21. marca 1765 je to pravico dobila cerkev sv. Martina, ker je posodila 50 kron (à po 7 petic). Podpisan: Ferd. b. Apfaltrern, župnik kamniški.

Izv. pap. listina.

1692, 9. sept., v Kamniku.

Matija Šarec iz Šmarice, podložnik kamn. farovža, proda del gmajne na Drnovem Juriju Kuharju za 11 renskih gold. Pečatil in podpisal: Barbo Weixensteinski, župnik.

Izv. pap. listina.

1696, 13. marcija, v Kamniku.

B. W. Posarelli, najemnik (Bestand-Inhaber) farovškega posestva v Kamniku, dá pod farovž spadajoč mlin v Bistrici,

katerega je imel Jernej Erjavšek, pa je prišel na boben, Primožu Žagarju za 15 gld. nem. velj. Podpisan: Posarelli.

Izv. pap. listina.

1696, 7. sept., v Kamniku.

Ana Jerovšek voli v svoji oporoki vrt na Grabnu cerkvi sv. Jožefa na Žalah, proti temu, da opravijo kapelanje za-njo 4 sv. maše.

Izv. pap. listina.

1697, 4. marcija, na Holmcu.

Friderik Skerpin, kamniške fare oskrbnik »in temporalius«, dá po smrti Jurija Kuharja farovškega $\frac{1}{4}$ grunta, kjer je bil Kuhar postavil hišico, Špeli, njega udovi ter sinovom Fortunatu, Jožefu in Mihaelu za 9 petic (t. j. 2 gld. 40 kr. stare dež. velj.). Podpis Skerpinov.

Izv. pap. listina.

1697, 5. maja, na Holmcu.

Peter Žumer s Podgorja, podložnik kamniškega farovža, prodá od svojega najemnega zemljišča senožet, imenovano Gornja senožet, Andreju Zupanu, podložniku zapriškemu, za 80 gld. stare dež. velj. Podpisal: Friderik Skerpin, oskrbnik kamniške fare.

Polovico tega travnika je 8. maja 1744 dobil Jakob Sluga. Pečatil in podpisal je Karol Barbo grof Waxensteinski, župnik kamniški.

Izv. pap. listina.

1697, 8. maja, v Kamniku.

Matija Kovač, vikar v Kamniku, proda hišo na Klancu, ležečo med hišama Barbe Boštijančič in Adama Slenavec, katero je farna cerkev v Kamniku podedovala po Ani Jenavšek, Matiji Ordschumb, meščanu kamniškemu. Pečat mesta kamniškega in vikarjev; podpis vikarjev.

Izv. papirnata listina.

1699, 28. okt., na Holmcu.

Matija Burkljica, podložnik kamniškega farovža, proda travnik na Loki, imenovan Krevljica. Podpisal: Friderik Skerpin, oskrbnik kamniške fare.

Izv. pap. listina.

1701, 30. marcija, v Kamniku.

Andrej Frača, farovski podložnik, proda od svojega zemljišča njivico »Na gmajni v delih«, Lovrencu Škufci za 10 gld. 36 kr. Podpisal: Maks Leopold Rasp, župnik kamniški.
Izv. pap. listina.

1701, 22. dec., v Kamniku.

Župnik Rasp prepusti Juriju Prekletu (Izaku) 4 travnike farovške: 2 v Zg. Praprotnem pod sv. Primožem, ter Dolino in Zaplatico v Sp. Praprotnem in $\frac{1}{3}$ njive.

Izv. pap. listina.

1705, 24. aprila, v Ljubljani.

Suzana Margareta Rasp-ova, roj. grofinja Saurau, udova (mož je bil Ivan Baltazar Rasp), vzame na posodo od Ivana Antona Josipa Possarelli-ja, barona na Vinjem Vrhu (Weinberg), v Grobljah in Volčjem Potoku, 1450 gld. kranjske velj. in dá zato v zástavo pod črnelsko in čemšeniško grajščino spadajoča $4\frac{1}{2}$ zemljišča, in sicer $1\frac{1}{2}$ v Podgorju, 3 pa v Stranjah.
Izv. pap. listina.

1713, 21. okt., v Mengšu.

Poravnava med Tomažem Cerar-jem, podložnikom beneficija sv. Ane v Mengšu, ter Gašparjem Majdič-em in Matijo Jamškom, podložnikoma kamniškega farovža, zarad neke steze črez travnik. Podpisal: Maks Leop. Rasp, župnik kamniški.
Izv. pap. listina.

1716, 23. jan., v Ljubljani.

Janez Gašpar Cobenzl, deželni glavar kranjski itd., napové upnikom Luke Sirnika na prošnjo župnika Raspa, da naj dobé kupca za Sirnikovo $\frac{1}{2}$ zemljišče v Zgornjih Gmeljnih, spadajoče pod farovž kamniški.

Izv. pap. listina.

1716, 18. sept., v Ljubljani.

Janez Gašpar Cobenzl, deželni glavar kranjski itd., napové vsled prošnje kamniškega župnika Raspa, da naj kdo izmed Martin Rebuljinih upnikov kupi Rebuljino zemljišče, ki je prišlo na boben.

Izv. pap. listina.

1716, 11. nov., v Kamniku.

Maks Leop. Rasp, župnik kamniški, proda na novo postavljeno kajžo ob Gašpar Koširjevem zemljišču v Brezjah, podložno farovžu kamn., Osvaldu Koširju za 36 gold.

Izv. pap. listina.

1717, 17. febr., v Kamniku.

Matija Freza v Šmarici, podložnik kamn. farovža, proda njivo »Široko njivo« od svojega $\frac{1}{2}$ zemljišča za 47 gl. 48 kr.

Izv. papirn. listina.

1722, 12. jun., na Križu.

Poravnava zarad prepira o paši in sekanju lesa ob vodi Bistričici in Sevnem hribu med tremi kriškimi podložniki za Kalom pri sv. Leonardu (podružnica stranjske fare) in med Bistričičani, podložniki kamn. farovža. Podpisala: Franc Anton grof Turjaški in Maks Leop. Rasp, župnik kamn.

Izv. pap. listina.

1723, 20. jul., v Kamniku.

Maks Leopold Rasp, župnik kamniški, prepusti dve njivi pri Šmarici [imenovani: Hudomolka (?) in Lavrečnica (?)] Špeli, udovi rajnega Mihaela Videca.

Izv. pap. listina.

1724, 31. jul., v Kamniku.

Poravnava med Luko Sušo, podložnikom beneficija sv. Mihaela v kostnici v Kamniku, in Mihaelom Humarjem, podložnikom jezuitov v Ljubljani, zarad neke steze čez Suševo dvorišče.

Izv. pap. listina.

1725, 27. febr., v Kamniku.

Maks Leop. Rasp, župnik kamniški, proda Mihael Zupanovega $\frac{1}{2}$ zemljišča na Dobravi v cerkljanski fari, spadajočega pod gosposko kamniškega farovža, Janezu Gole-tu za 150 gl.

Izv. pap. listina.

1726, 3. avg., v Kamniku.

Maks Leop. Rasp, župnik kamniški, prepusti farovško $\frac{1}{4}$ zemljišče v Šmarici, v mengeški fari, Janezu Svetcu.

Izv. pap. listina.

1726, 5. avg., v Kamniku.

Janez Gole na Dobravi v cerkljanski fari, pod farovž kamniški spadajoči zemljak, proda del gmajne »v Štucu« Alojziju Kern-u za 30 gld.

Izv. pap. listina.

1727, 17. marcija, v Kamniku.

Pogodba med Gregorjem Lipovškom in Luko Straihar-jem zarad nekega zemljišča, spadajočega pod farovž kamniški. Podpisal župnik M. Leop. Rasp.

Izv. pap. listina.

1728, 25. maja, v Kamniku.

Župnik Maks Leop. Rasp prepusti zadolženo zemljišče v Jelšah, fara Krašnja, spadajoče pod farovž kamniški, Mateju Pestotniku.

Izv. pap. listina.

1729, 2. marcija, v Kamniku.

Josip Funcklsteiner, duhovnik, proda svojo hišico pred vrati na grabnu v Kamniku Tomažu Komatar-ju.

Izv. pap. listina.

1730, 9. sept., v Kamniku.

Poravnava med Friderikom Golobom, beneficijatom grof Paradeiserjevega beneficija sv. Mihaela arh. v kostnici v Kamniku, in dediči prejšnjega beneficijata Ivana Kriz. Turka zarad stroškov pri popravi beneficianske kapele.

Izv. pap. listina.

1730, 21. nov., v Kamniku.

Gašpar Košir na Brezju, v soseski sv. Primoža, spadajoč pod farovž kamniški, proda od svojega zemljišča četrtinko Osvaldu Košir-ju.

Izv. pap. listina.

1730, 24. jan., v Kamniku.

Župnik Maks Leop. Rasp prepusti farovško $\frac{1}{3}$ zemljišče na Rodici v grobeljski soseski sv. Mohora in Fort. v mengeški fari, katero je prej imel oče Matija Petrič, njegovemu sinu Juriju.

Izv. pap. listina.

1731, 10. aprila, v Kamniku.

Helena Tomazin pri sv. Martinu v Sp. Tuhinju, posestnica $\frac{3}{4}$ zemljišča, spad. pod farovž kamniški, proda kajžo in njivo Primožu Močniku za 20 kron.

Izv. pap. listina.

1731, 16. maja, v Kamniku.

Janez Svetec v Šmarici, podložnik kamn. farovža, proda svoje $\frac{1}{4}$ zemljišče bratu Jakobu Svetcu za 170 gld.

Izv. pap. listina.

1732, 7. jan., v Kamniku.

Župnik Rasp prepusti farovško $\frac{1}{4}$ zemljišče v Jelšah, fara Krašnja, po smrti Tom. Rezina Mateju Bizjaku za 85 gld.

Izv. pap. listina.

1733, 7. maja, v Kamniku.

Uršula, udova rajnega Antona Makovca, meščana in usnjarja v Kamniku in zdaj žena Mihaela Hvale, meščana in usnjarja v Kamniku, proda hišo v Kamniku, ki meji ob hišo Boštijana Kriegl-na in konjski hlev Josipa Goloba ter farno pokopališče, kamniškemu župniku Leopoldu Rasp-u, da bode po sezidanju nove farne cerkve v njej shranjeval cerkvene reči. Pritisnjen je mali pečat kamniškega mesta.

Izv. papirn. listina.

1733, 12. maja, v Kamniku.

Matej Krivec, podložnik kamn. farovža v Zalogu v cerkljanski fari, proda za 30 gld. del gozda v Debelem hribu Blažu Kozlu. Podp.: župnik Rasp.

Izv. pap. listina.

1733, 22. sept., v Kamniku.

Josip Lamprecht v Kosezah v moravški fari, s $\frac{3}{4}$ zemljišča podložen kamn. farovžu, proda nekaj zemlje pod Lipo svojemu bratu Andreju za 70 gld. Podp.: župnik Rasp.

Izv. pap. listina.

1735, 12. marcija, v Kamniku.

Župnik Rasp prepusti $\frac{1}{4}$ zemljišča v Sp. Kosezah v moravški fari, podložno farovžu v Kamniku, Boštijanu Lamprehtu.

Izv. pap. listina.

1735, 23. aprila, v Kamniku.

Franc Zupanec, zemljak v Šmarici v mengeški fari, podložnik kamn. farovža, proda $\frac{1}{2}$ zemljišča Martinu Kimovcu za 110 gld. Podp. župnik Rasp.

Izv. pap. listina.

1736, 2. febr., v Kamniku.

Janez Gole, zemljak, podložen kamn. farovžu, v Dobravi, v cerkljanski fari, proda kos vrta za 30 gld. Juriju Prevcu. Podp. župnik Rasp.

Izv. pap. listina,

1737, 30. marcija, v Ljubljani.

Žiga Ferdinand in Franc Karol pl. barona Apfaltrer, brata, prodasta od svoje črnelske in čemšeniške grajščine Martinu Detelji, vodji bolnice v Kamniku, štiri in pol zemljišča, ležeča v Podgorju v mengeški fari in v Stranjah v kamniški fari, za 2105 gld. 15 kr.

Izv. pap. listina.

1738, 21. febr., v Kamniku.

Gregor Vranak, $\frac{1}{4}$ zemljišča v Podgorju v mengeški fari imajoč od farovža v Kamniku, proda Malo Njivico Matiji Dremoti za 40 gld. Podp. župn. Rasp.

Izv. pap. listina.

1740, 20. maja, v Kamniku.

Janez Krstnik Marjasec, meščan kamniški, napravi pri farni cerkvi v Kamniku mašno ustanovo in voli v ta namen njivo na Gábriji pri Peróvem, katera ob treh straneh meji na zgornje perovske grajščinske njive, na četrti strani pa na njivo Janeza Škofica, kupljeno od soustanovnika maše Venancija Ramspergerja (čegar oče Janez Krstn. R. je bil oskrbnik Auerspergovih grajščin na Križu in Kamniku) s pogojem, da bo plačeval farni cerkvi na leto po 3 srebrne krone (ena ima 10 liber = 6 gld. 40 kr. deželne velj. ali pa 5 gld. 40 kr. nemške velj.).

Izv. papirn. listina.

1740, 29. nov., v Kamniku.

Franc Zupanec, polzemljak v Šmarici, podložen kamn. farovžu, proda eno njivo Tomažu Črnu. Podp. župnik Rasp. Izv. pap. listina.

1743, 24. julija, v Kamniku.

Župnik Barbo prepusti farovškega $\frac{1}{2}$ zemljišča v Prarotnem Janezu Starovašniku.

Izv. pap. listina.

1743, 19. nov., v Kamniku.

Karol grof Barbo pl. Waxenstein, župnik kamniški, prepusti kajžo z vrtom, katero je imel od farovža Kamničan Miha Kuhar, in ki leži na Šutnji pri farovškem kozolcu, in 2 njivi v Šmarici, udovi Neži Kuhar.

Izv. pap. listina.

1743, 19. dec., v Kamniku.

Pogodba med Francom Zlatnar-jem in njegovim bratom Lovrencom, podložnikom kamn. farovža, zaradi posestva v Šmarici. Podp. župnik Barbo.

Izv. pap. listina.

1744, 15. julija, v Kamniku.

Župnik Barbo prepusti farovski travnik na Loki pod Plazom, imenovan Krevljica, ki spada k zemljišču Matije Burkljice po Valentina Zavošnika smrti sinu Jakobu, kateri spada pod grajščino dolsko.

Izv. pap. listina.

1745, 22. aprila, v Kamniku.

Mestna bolnica v Kamniku proda z dovoljenjem župnika Barbota in mestnega starešinstva svoje zemljišče v Sp. Stranjah Jakobu Perne-tu za 200 gld. (Op. Mestni sodnik in svetniki so mislili, da imajo samo oni napraviti prodajno pismo, a župnik se je uprl.)

Izv. pap. koncept.

1747, 31. oktobra, v Kamniku.

Josip Rožič, $\frac{1}{2}$ zemljak v Sevcah v moravški fari, podložnik kamn. farovža, proda Veliko njivo pri znamenju pod

cesto z mejo vred Martinu Pipanu za 23 kron. Podp. župnik Barbo.

Izv. pap. listina.

1748, 21. avgusta, Ljubljana.

Karol Sigismund grof Petazi, baron v Schwarzenegu, gospod v Ribniku, doktor bogoslovja, stolni prošt ljubljanski in naddijakon gorenjski, tirja Josipa Kepeca, vikarja v Zgornjem Tuhinju, da naj plača cerkveni prinos.

Izv. papirn. listina.

1749, 6. okt., v Rimu.

Papež Benedikt XIV. podeli cerkvi sv. Jožefa na Žalah pri Kamniku za 7 let popolne odpustke, katere zadobé vsi, ki na praznik sv. Jožefa to cerkev obišečejo in potrebne pogoje izpolnijo.

Izv. pergam. listina.

1749, 30. decembra, v Kamniku.

Župnik Barbo prepusti po smrti Jerneja Novaka farovškega $\frac{1}{2}$ zemljišča s kajžo in vrtom v Šmarici, v mengeški fari, Matiji Palovcu.

Izv. pap. listina.

1755, 17. decembra, v Kamniku.

Boštijan Podbrežnik, polzemljak v Sevcah (Moravče), podložnik kamn. farovža, proda njivo na Hribu Boštijanu Burkljici za 37 gld. Podpisal župnik kamniški: Ferdinand grof Apfaltrern.

Izv. pap. listina.

1757, 9. febr., v Kamniku.

Župnik Apfaltrern prepusti po smrti Boštijana Lamprehta farovškega $\frac{1}{4}$ zemljišča, v Sp. Kosezah v moravški fari, njegovim sinovom.

Izv. pap. listina.

1759, 6. febr., v Kamniku.

Jurij Jovan, zemljak, podložen kamn. farovžu, prepusti zemljišče Osvaidu Vraniču, sebi pa pridrži kajžo. Podp. župnik Apfaltrern.

Izv. pap. listina.

1759, 27. junija, v Stranjah.

Poravnava med Jurijem Silevcem, podložnikom mekinškega samostana, in Jakobom Klemencem, podložnikom kamn. farovža, bivajočima v soseski sv. Leonarda za Kalom, fara Stranje, zarad pravice do paše v Rebru ali Šupinovem špicu. Podp. Sigm. Andr. Fandini, komisar in sodnik.

Izv. pap. listina.

1760, 20. aprila, v Kamniku.

Janez Raster, meščan in lončar v Kamniku, voli farni cerkvi na Šutnji njivo s podom in 4 okni kozolca, kar leži na Grabnu med Steer-ovo pristavo in Raster-jevo hišo, proti temu, da se ondi opravi na leto po 10 sv. maš za ustanovnika. Podpisali: Ferd. B. Apfaltrern, župnik kamniški, Matija Hodomal, Rasprov beneficijat, in Valentin Franc Götzl, ključar.

Izv. papirn. listina. Pritisnjeni so pečati podpisovalcev.

1765, 25. jan., v Kamniku.

Matija Ross, podložnik kamn. farovža v Bistričici v kamniški fari s $\frac{3}{8}$ zemljišča, proda travnik »pod vasjo« Luki Prelesniku za 100 gld. Podpisal in pečatil župnik Apfaltrern.

Izv. pap. listina.

Mali zapiski.

Kako so popravljali gotske cerkve v 18. stoletju. — K najzanimivejšim gotskim zgradbam na Kranjskem prišteva g. J. Flis v svojih »Stavbinskih slogih« str. 127 cerkev v Praprečah pri Brdu in dobovsko podružnico sv. Lenarta na Krtini. Obe sta troladjini, obe nista izprva imeli žagradov. Krtinski cerkvi so v poznejši dobi prizidali na vzhodnjem koncu zakristijo ter o ti priliki zadelali tri gotska okna; v Praprečah pa so napravili kar dve zakristiji zagradišči ob prezbiteriju zadnji oddelek obeh stranskih ladij. V urbariju prapreške cerkve, hranjenem v dobovskem župnem arhivu, stoji o ti pre naredbi ta-le opomnja : »1771 disses Johr ist auf den thurn ein naies gerist gemacht, Vnd mit Skodl gedekhet worden, Vnd sind dabey aussgegeben worden 349 fl. 38 kr. T: W: Item sind das Johr auss zweien Kapelen zwey Sacristeien gemacht, wie auch der thurn Vnd die kirchen ausserhalb Verbessert,

wie auch inderholb die Vür oltor übersezt: Vnd die ganze kürchen Verbeseret worden, dabey sind aussgegeben worden 197 fl. 25 kr. 1 „f: T: W: — Krtinsko cerkev so »reformovali« l. 1748. Vzeli so ji najlepši nakit gotskih zgradb — šilasta okna, izpremenivši jih v čveterokotna. Krtinske cerkve urbarij nahajajoč se v istem gori omenjenem arhivu beleži k rečenemu letu to-le: »Ecclesia s. Leonardi septem fenestris et nova statua s. Leonardi reformata, pro qua reformatione murariis, mechanicis, vitris aliisque materialibus expensi sunt 217 fl L: W: et 48 kr«. V novejšem času se je za župnikovanja pokojnega Leop. Albrehta krtinsko svetišče preobrazilo popolnoma v gotškem slogu, Dobilo je gotške oltarje, prižnico, klopi, pred vsem pa l. 1886. gotška šilasta okna
J. Vrhovnik.

Plače poslov l. 1758. — Dobovski župnik Filip Jakob Čebul je dajal v naslovu omenjenega leta svojemu oskrbniku (Amttmon) po 13 gld. dež. velj. v denarjih, vrh tega pa vsak teden po 4 funte kruha ali mesto tega po 4 gld. na leto, 2 hodnični srajci ali 1 gld. 20 kr.; jedno praznjo srajco ali 1 gld.; jeden par novih škorenj, dva poddela za škornje, sukanec in plačilo za delo ali pa vkupe za obutev 5 gld.

Veliki hlapec je dobival po 10 gld. na leto v gotovini, za pridav pa prav toliko, kolikor oskrbnik in še dva para črnih prtenih hlač.

Drugi hlapec je imel 7 gld. plače.

Kravar je dobival za sukno in klobuk 6 gld.; poleg teh novcev po 4 funte kruha na teden ali pa 8 sedemnajstic (Siebzehner) 16 soldov na leto; nove škornje, jeden poddel, jedne podplate ali pa 4 gld. 5 kr.; dve hodnični srajci ali 1 gld. 20 kr. in dva para črnih prtenih hlač ali 1 gld. 20 kr.

Najmanjšega hlapca plača: 7 gld.; vsak teden 5 funtov kruha; vsako leto 2 srajci, dvoje črne prtene hlače, jeden par novih škorenj, jeden par poddelov, jeden par podplatov.

Kuharici Rozaliji je dajal župnik Čebul po 20 gld. na leto; kuhinjski dekli po 9 gld., po 4 funte kruha na teden ali 9 sedemnajstic na leto, jeden par novih škorenj, jeden poddel, jeden par podplatov ali pa 4 gld. 5 kr. Mala dekla je služila po 7 gld. na leto, kruha in obuvala ni dobivala nič manj, kakor njena sosluzkinja, po vrhu pa še jeden hodnični zastor.
J. Vrhovnik.